

РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ

LEGAL CULTURE LEVELS FORMATION OF FUTURE MASTERS OF MEDICINE

У статті визначено, що важливим засобом діагностичного апарату структури правової культури є критерії правової культури майбутніх магістрів медицини та їх показники. Мотиваційно-ціннісному компоненту відповідає особистісно-аксіологічний критерій, когнітивно-діяльнісному – пізнавально-оперативний критерій, регулятивно-рефлексивному – оцінювальний критерій. Особистісно-аксіологічний критерій проявляється у таких показниках: інтерес до правових знань та потреба в підвищенні їх рівня; розуміння цінності права і його установок; характер мотивації щодо здійснення правової діяльності. Пізнавально-оперативний критерій відповідає за повноту та глибину науково-теоретичних і практичних правових знань та сформованість правових умінь. У регулятивно-рефлексивному компоненті правової культури майбутніх магістрів медицини виокремлено оцінювальний критерій, який виявляється у вмінні аналізувати результати своєї правової діяльності, усвідомленні майбутніми медичними фахівцями власного рівня правової підготовки, розумінні потреби й активності особистості в процесі професійної самоосвіти, самовдосконаленні з медичного права.

До знань загального права зараховано такі знання: поняття, сутності, походження права; поняття, сутності та походження права; елементів системи права й системи законодавства; поняття, основних ознак і видів правовідносин; основ відповідних галузей права; системи судових і правоохоронних органів; поняття й ознак правопорушення і юридичної відповідальності; базової юридичної термінології; змісту основних положень нормативно-правових актів та інших джерел права. Знання медичного права включають сукупність інтегрованих знань кількох дисциплін, що формують професійну правову культуру. Також виокремлено показники умінь загального і професійного медичного права як інтегровану сукупність умінь кількох дисциплін.

На основі зазначених компонентів, критеріїв та показників виокремлено три рівні сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини (низький, середній, високий), необхідних для подальшої розробки педагогічних умов її розвитку.

Ключові слова: правова культура майбутніх магістрів медицини, компоненти, критерії, показники, знання, вміння, рівень сформованості правової культури.

рії, показники, знання, вміння, рівень сформованості правової культури.

It is defined in the article that the criteria and indicators of future masters' of medicine legal culture are the important tools of the diagnostic apparatus of the legal culture structure. The motivational-value component corresponds to the personality-axiological criterion; the cognitive-activity component – to cognitive-operational criterion; regulatory-reflexive component – to evaluation criterion. Personality-axiological criterion is manifested in the following indicators: interest in legal knowledge and the need to improve its level; understanding the value of law and its principles; the nature of motivation for legal activity. Cognitive-operational criterion is responsible for the completeness and depth of scientific-theoretical and practical legal knowledge and the formation of legal skills. In the regulatory-reflexive component of the legal culture of future masters of medicine there is an evaluation criterion, which is demonstrated in the ability to analyze the results of their legal activities; in awareness of future medical professionals of their own legal training level; in understanding the needs and activities of the individual in the process of professional self-education, and in self-improvement in medical law.

The knowledge of law in general includes the following: the concept, essence, origin of the state; the concept, essence and origin of law; elements of the legal system and the legal system; concepts, basic features and types of legal relations; basics of relevant branches of law; judicial and law enforcement systems; the concept and signs of the offense and legal liability; basic legal terminology; the content of the main provisions of regulations and other sources of law. Knowledge of medical law includes a set of integrated knowledge of several disciplines that form a professional legal culture. Indicators of skills of general and professional medical law as an integrated set of skills of several disciplines are also singled out.

Based on these components, criteria and indicators, three levels of formation of the legal culture of future masters of medicine are established: low, medium, and high. These results are necessary for further development of its pedagogical conditions.

Key words: legal culture of future masters of medicine, components, criteria, indicators, knowledge, skills, level of legal culture formation.

УДК 340.6:378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/28.47>

Шульга Н.В.,

аспірантка кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних наук Львівської академії Національного авіаційного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Проблема формування правової культури в майбутніх магістрів медицини ускладнюється через освітні процеси, які відбуваються в країні, а саме: скорочення аудиторних годин та збільшення часу самостійної роботи. У такій ситуації потрібні зміни у вищій медичній освіті, актуальним є оновлення концепції формування правової культури в майбутніх магістрів медицини, покликане на розв'язання питань професійної підготовки в цій сфері. У нашому дослідженні структура право-

вої культури магістрів медицини представлена поєднанням трьох компонентів – мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного та регулятивно-рефлексивного. На підставі виокремлених компонентів представлено критерії та показники їх оцінювання – особистісно-аксіологічний, пізнавально-оперативний, оцінювальний. Важливим елементом структури постають рівні оволодіння знаннями та вміннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання змісту загальної професійної культури

медиків досліджувалося С. Пудовою, окремі складники професійної культури розглянуті в дисертаційних дослідженнях А. Агаркової, С. Дружилова, Л. Дудікової, О. Жиляєвої, К. Куренкової, Б. Ясько, О. Мясоедова, О. Наливайка, О. Крсек, Н. Ткачової, М. Фіцули, М. Щербаня та ін. Деякі аспекти розвитку правової культури працівників медичної галузі були висвітлені Я. Радиш та Н. Мезенцевою. Однак наукові розвідки структури правової діяльності в різних галузях проводилися дослідниками юридичної науки (В. Карташов, Н.Ю. Коваленко, О. Скакун, Г. Попадинець), педагогами в юридичній галузі та інших професійних сферах (Я. Гринова, О. Довгий, Н.О. Коваленко, С. Соколова).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання структури правової культури майбутніх магістрів медицини, її компонентів, показників та рівнів не було предметом окремого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні трьох рівнів сформованості правової культури майбутніх фахівців медичної галузі: низького, середнього, високого. Виміряти рівень правової культури видається можливим, оцінивши знання та уміння із загального та професійного медичного права.

Виклад основного матеріалу. Суспільна значущість і складність професійних обов'язків лікаря вимагають від нього високого рівня професійної підготовки, частиною якої є набуття теоретичних знань та умінь із правової галузі.

Для того, щоб виміряти ступінь сформованості кожного компонента правової культури майбутнього магістра медицини, потрібно використати певне «мірило», яким слугує поняття «критерій». Аналіз підходів до самого терміна «критерій» говорить про неоднозначність трактування цього поняття. О. Матвєєва, аналізуючи довідкову літературу, пропонує такі основні визначення поняття «критерій»: «мірило оцінки, судження»; «ознака, на підставі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь, мірило судження, оцінки»; «критерій істини – засіб перевірки істинності або хибності того або іншого твердження, гіпотези, теоретичного положення тощо» [4, с. 267]. В. Ягупов зазначає, що критерії практично визначають зміст і перебіг навчально-пізнавальної діяльності студентів та безпосередньо встановлюють її результативність [8].

І. Ісаєв виокремлює такі загальні вимоги до визначення критеріїв: об'єктивність; відображення того, що вимірює дослідник; відображення суттєвих ознак досліджуваного явища, охоплення його типових сторін; критерії мають розкриватися через низку показників, з огляду на вияв яких можна дійти висновку про ступінь виявлення певного критерію; критерії мають відбивати динаміку якості, що вимірюється, в часі та просторі [3, с. 63–72]. В. Без-

палько зазначає такі вимоги до визначення критеріїв: індивідуальність, систематичність, тематична спрямованість, об'єктивність, оптимальність, всебічність, дієвість і гуманність [2, с. 411–412].

З поняттям «критерій» співвідноситься поняття «показник» (від пізньолат. *indicator* – показник). Якісна сформованість, ступінь виявлення критерію виражається в конкретних показниках. Критерій за своїм обсягом є ширшим поняттям, ніж показник, а останній характеризується низкою ознак.

Показник – це деяка величина або якість змінної (критерію), що може виявлятися в конкретному об'єкті, тобто міра прояву критерію, його кількісна або якісна характеристика, за якою визначають різні стани об'єкта; зовні добре помітна ознака вимірюваного критерію [5]. Педагог Ю. Бабанський [1], досліджуючи термін «показник», розглядає його в трьох аспектах, а саме: а) як свідчення, доказ, ознака чого-небудь; б) як наочні дані про результати якоїсь роботи (навчально-пізнавальної діяльності студентів), якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь; в) як явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу.

У мотиваційно-ціннісному компоненті визначено особистісно-аксіологічний критерій, який проявляється в таких показниках: інтерес до правових знань та потреба в підвищенні їх рівня; розуміння цінності права і його установок; характер мотивації щодо здійснення правової діяльності.

Когнітивно-діяльнісний компонент у структурі правової культури магістрів медицини включає теоретичні знання та уміння як із загального права, так і професійного – медичного.

Теоретичні знання невід'ємні від практичного їх втілення, саме тому цей компонент презентуємо в інтеграції знань і діяльності. На цій ідеї наголошує дослідник В. Одарій, який зазначає, що «в контексті професійної діяльності конкретної особистості, правова культура виявляє себе не тільки як володіння знаннями щодо розуміння права, але й як дії, що забезпечують усвідомлене виконання вимог права у просторі тих функцій, що визначаються означеною професією» [6, с. 10]. У когнітивно-діяльнісний компонент входять знання щодо аспектів медичного права, які відображені в правосвідомості майбутнього магістра медицини, професійне правове мислення, навички й вміння прийняття правових рішень, основи етики та культури спілкування лікаря.

Фахівець медицини має бути компетентним не лише у своїй галузі, а й певною мірою у правовій, оскільки його діяльність значною мірою врегульована нормативно-правовими актами, в яких визначено коло справ, що їм належить виконувати, їхні функції, права й обов'язки, відповідальність. Вступаючи у виробничі відносини, вони нерідко змушені вирішувати конфлікти, що виникають у тру-

довому колективі за допомогою правових норм. Управлінські кадри в медичній галузі мають знати основи чинного законодавства, своєчасно оновлювати свої правові знання та дисциплінувати підлеглих до додержання симбіозу прав ті обов'язків [7, с. 110]. Зміцнення законності, правопорядку, дотримання правових норм сприяють соціальному прогресу, забезпечують функціонування медичної галузі, налагодять ефективне управління в медичних закладах, стимулюватимуть розвиток особистості – майбутнього лікаря. Теоретичні правові знання у сфері медицини підтверджують високоморальність сутності права.

У когнітивно-діяльнісному компоненті виокремлено *пізнавально-оперативний критерій*, що відповідає за повноту та глибину науково-теоретичних і практичних правових знань та сформованість правових умінь. Показниками є знання та уміння із загального та професійного медичного права.

До *знань загального права* зараховано такі знання: поняття, сутності, походження держави; поняття, сутності та походження права; елементів системи права й системи законодавства; поняття, основних ознак і видів правовідносин; основ відповідних галузей права; системи судових і правоохоронних органів; поняття й ознак правопорушення і юридичної відповідальності; базової юридичної термінології; змісту основних положень нормативно-правових актів та інших джерел права.

До *знань професійного медичного права* зараховано сукупність інтегрованих знань кількох дисциплін, що формують професійну правову культуру, а саме: «Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки», «Соціальна медицина, громадське здоров'я», «Судова медицина. Медичне право України», «Охорона праці в галузі», «Деонтологія в медицині». До знань професійного медичного права належать знання: понятійно-категоріального апарату в галузі медичного права; джерел медичного права; тенденцій нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я; механізмів здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин; правових умов провадження окремих видів медичної практики та їх правове регулювання; державно-правових гарантій та механізмів захисту прав людини у сфері охорони здоров'я; дефектів надання медичної допомоги, їх правової кваліфікації; видів юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я; юридичної практики в галузі медичного права; правових аспектів охорони праці медичних працівників; правових проблем клінічних випробувань лікарських препаратів та медичних технологій; правових проблем співіснування «традиційної» та «нетрадиційної» медицини; законодавчих і нормативних актів про охорону праці медичних працівників; правових та етичних аспектів втручання в охорону

здоров'я; системи охорони здоров'я та її реформування; правових та етичних засад паліативної та хоспісної допомоги; правових аспектів організації та змісту роботи закладів системи охорони материнства та дитинства; правових аспектів охорони психічного здоров'я; правових аспектів організації медичної експертизи втрати працездатності; правових засад медичного страхування; основних міжнародних та державних законів із питань професійної етики; основних положень міжнародних та державних нормативних документів, актів та декларацій, що регламентують права пацієнта та лікаря; загального змісту основних міжнародних та державних документів правового та біоетичного забезпечення діяльності лікаря; правових документів, що гарантують дотримання лікарської таємниці в Україні; понять про лікарські правопорушення, посадових злочинів та відповідальності за них; морально-правових аспектів забезпечення права людини на життя та смерть.

До показників *умінь загального права* зараховуємо такі уміння: забезпечувати права людини; тлумачити основні правові поняття; аналізувати соціально значимі проблеми та пропонувати шляхи їх правового вирішення; реалізовувати свої права та обов'язки; захищати свої права та законні інтереси; усно та письмово, логічно правильно обґрунтовувати правові явища і процеси; застосовувати норми права на практиці; обґрунтовувати вибір правових норм до відповідних правовідносин; працювати із законодавством України і здійснювати пошук потрібних правових норм; працювати з текстами основних нормативних актів, зокрема Конституції України, Цивільного кодексу України, Кодексу законів про працю України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України.

До показників *умінь професійного медичного права* зараховуємо інтегровану сукупність умінь кількох дисциплін «Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки», «Соціальна медицина, громадське здоров'я», «Судова медицина. Медичне право України», «Охорона праці в галузі», «Деонтологія в медицині»), а саме уміння: самостійно працювати із законодавством України та міжнародними і регіональними стандартами у сфері охорони здоров'я; застосовувати механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин; готувати правові документи у сфері охорони здоров'я; аналізувати правову природу різних видів медичної практики; застосовувати юридичну практику для правореалізаційної діяльності у медичній галузі; ефективно використовувати арсенал експертиз і механізми контролю якості медичної допомоги; правильно оцінювати наслідки професійної діяльності медичних працівників згідно з правовими нормами; демонструвати розуміння нормативно-правового регулювання

взаємовідносин «лікар – хворий»; аналізувати та давати правоетичну оцінку конфліктних ситуацій, що найбільш часто зустрічаються в практиці лікаря; розв'язувати правові задачі й проблеми, які виникають у професійній діяльності; надавати правову оцінку небезпечним для життя, здоров'я й професійної діяльності ситуаціям; аналізувати та оцінювати нормативно-правове забезпечення діяльності системи охорони здоров'я; дотримуватись у своїй діяльності основних положень міжнародних правових актів гуманістичного спрямування та регламентуючих правових документів стосовно фахової діяльності.

У регулятивно-рефлексивному компоненті правової культури майбутніх магістрів медицини виокремлено *оцінювальний критерій*, який виявляється в таких показниках: вміння аналізувати результати своєї правової діяльності; усвідомлення майбутніми медичними фахівцями власного рівня правової підготовки; розуміння потреби й активності особистості у процесі професійної самоосвіти, самовдосконалення з медичного права.

На основі зазначених компонентів, критеріїв та показників виокремлено три рівні сформованості правової культури: низький, середній, високий. Кожен компонент має три рівні сформованості. Визначення рівнів розвиненості компонентів правової культури майбутнього медичного фахівця є основою для обґрунтування рівнів сформованості їх правової культури.

Високий рівень сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини характеризує тих студентів, в яких є високий інтерес до правових знань та потреба в їх підвищенні переважають внутрішні мотиви вивчення загального та медичного права; є достатнє розуміння цінності права і його установок, студент може надати обґрунтування важливості вивчення права фахівцями медицини.

Студенти високого рівня ґрунтовно володіють знаннями загального права: знають не лише основні правові поняття, але й демонструють обізнаність у більш складних, володіють досконало основними ознаками й видами правовідносин, основами відповідних галузей права, орієнтуються у правопорушеннях і юридичній відповідальності, добре володіють базовою юридичною термінологією та змістом основних положень нормативно-правових актів та інших джерел права.

Студенти високого рівня ґрунтовно знають понятійно-категоріальний апарат та джерела медичного права, тенденції нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я, механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин, правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх правове регулювання, державно-правові гарантії та механізми захисту прав людини у сфері охорони

здоров'я, дефекти надання медичної допомоги та їх правову кваліфікацію, види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я, положення міжнародних та державних нормативних документів у медичній галузі.

Студенти цього рівня добре орієнтуються у правових проблемах специфічних питань медичного права, а саме: охорони праці медичних працівників, клінічних випробувань, «нетрадиційної» медицини, втручань в охорону здоров'я, паліативної та хоспісної допомоги, охорони материнства та дитинства, охорони психічного здоров'я; організації медичної експертизи, медичного страхування, морально-правових аспектів забезпечення права людини на життя та смерть.

Для високого рівня характерно наявність добре сформованих умінь із загального права. Студенти можуть забезпечувати права людини, тлумачити основні правові поняття, аналізувати соціально значимі проблеми та пропонувати шляхи їх правового вирішення, реалізовувати свої права та обов'язки, захищати свої права та законні інтереси, усно та письмово, логічно правильно обґрунтовувати правові явища і процеси, уміння застосовувати норми права на практиці, обґрунтовувати вибір правових норм до відповідних правовідносин, працювати із законодавством України і здійснювати пошук потрібних правових норм, працювати з текстами основних нормативних актів.

У той же час студенти з високим рівнем сформованості правової культури здатні самостійно працювати із законодавством України та міжнародними і регіональними стандартами у сфері охорони здоров'я, застосовувати механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин, готувати правові документи у сфері охорони здоров'я, аналізувати правову природу різних видів медичної практики, застосовувати юридичну практику для правореалізаційної діяльності в медичній галузі, ефективно використовувати арсенал експертиз і механізми контролю якості медичної допомоги, правильно оцінювати наслідки професійної діяльності медичних працівників згідно з правовими нормами, демонструвати розуміння нормативно-правового регулювання взаємовідносин «лікар – хворий», аналізувати та давати правоетичну оцінку конфліктних ситуацій, що найбільш часто зустрічаються в практиці лікаря, розв'язувати правові задачі й проблеми, які виникають у професійній діяльності, надавати правову оцінку небезпечним для життя, здоров'я й професійної діяльності ситуаціям, аналізувати та оцінювати нормативно-правове забезпечення діяльності системи охорони здоров'я, дотримуватись у своїй діяльності основних положень міжнародних правових актів гуманістичного спрямування та регламентуючих правових документів стосовно фахової діяльності. Такі студенти успішно

використовують уміння вирішувати стандартні завдання та нестандартні завдання із загального та медичного права, можуть розв'язувати як типові завдання, так і творчі.

Студенти високого рівня вміють самостійно аналізувати результати своєї правової діяльності, добре усвідомлюють власний рівень правової підготовки та напрям подальшого розвитку в галузі медичного права; студенти повністю розуміють потребу й активність особистості у процесі професійної освіти, самовдосконалення з медичного права.

Для *середнього рівня* сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини властивий інтерес до правових знань, але потреба в їх підвищенні мало реалізується, переважають зовнішні мотиви вивчення загального та медичного права; розуміння цінності права і його установок загалом є, але студенти не можуть надати обґрунтування важливості вивчення права фахівцями медицини.

Студенти середнього рівня мають окремі, але не систематизовані знання із загального права. Вони володіють лише основними правовими поняттями, знають у загальних рисах основні ознаки й види правовідносин, основи відповідних галузей права, загалом орієнтуються у правопорушеннях і юридичній відповідальності, але потребують часу для перегляду необхідної правознавчої літератури, частково володіють базовою юридичною термінологією та змістом основних положень нормативно-правових актів та інших джерел права.

Студенти середнього рівня мають неповні знання професійного медичного права, в загальних рисах відтворюють понятійно-категоріальний апарат та джерела медичного права, тенденції нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я, механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин, правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх правове регулювання, державно-правові гарантії та механізми захисту прав людини у сфері охорони здоров'я, дефекти надання медичної допомоги та їх правову кваліфікацію, види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я, положення міжнародних та державних нормативних документів у медичній галузі.

Студенти середнього рівня демонструють окремі знання специфічних питань медичного права (охорони праці медичних працівників, клінічних випробувань, «нетрадиційної» медицини, втручання в охорону здоров'я, паліативної та хоспісної допомоги, охорони материнства та дитинства, охорони психічного здоров'я, організації медичної експертизи, медичного страхування, морально-правових аспектів забезпечення права людини на життя та смерть).

У студентів середнього рівня уміння із загального права сформовані неповною мірою. Студенти цього рівня здатні забезпечувати права

людини не в повному обсязі, у загальних рисах тлумачити основні правові поняття, із зовнішньою допомогою (викладача, правознавчої літератури) аналізувати соціально значимі проблеми та пропонувати шляхи їх правового вирішення, загалом здатні реалізовувати свої права та обов'язки, частково захищати свої права та законні інтереси, обґрунтовувати правові явища і процеси на репродуктивному рівні, здатні застосовувати норми права на практиці не в повному обсязі, частково можуть обґрунтовувати вибір правових норм до відповідних правовідносин, загалом здатні працювати із законодавством України і здійснювати пошук потрібних правових норм, працювати з текстами основних нормативних актів. Однак у процесі практичного застосування перелічених умінь виникають труднощі, інколи помилки.

Студенти із середнім рівнем сформованості правової культури вміють працювати із законодавством України та міжнародними і регіональними стандартами у сфері охорони здоров'я, але інколи потребують сторонньої допомоги. Для цього рівня характерна часткова сформованість умінь із професійного медичного права дисциплін «Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки», «Соціальна медицина, громадське здоров'я», «Судова медицина. Медичне право України», «Охорона праці в галузі», «Деонтологія в медицині». Такі студенти можуть розв'язувати типові завдання за шаблоном, але творче розв'язання відсутнє. Загалом студенти використовують уміння вирішувати стандартні завдання, але творчі завдання викликають складність.

Уміння аналізувати результати своєї правової діяльності не досить розвинуте, як і усвідомлення майбутніми медичними фахівцями власного рівня правової підготовки; студенти середнього рівня частково розуміють потребу й активність особистості у процесі професійної самоосвіти, самовдосконалення з медичного права.

За *низького рівня сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини* у студентів відсутній інтерес до правових знань та потреба в підвищенні їх рівня; студенти не усвідомлюють значущість права і його установок; у студентів наявна негативна або частково зовнішня мотивація щодо здійснення правової діяльності.

Студенти низького рівня володіють основними правовими поняттями загального права на рівні елементарного розпізнавання, можуть відтворити лише окремі поняття, не знають основних тенденцій, основних ознак й видів правовідносин, не орієнтуються у правопорушеннях і юридичній відповідальності, не знають основні нормативно-правові акти загальної та медичної сфери, механізми правової діяльності.

Студенти низького рівня слабо або зовсім не відтворюють понятійно-категоріальний апарат

та джерела медичного права, тенденції нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я, механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин, правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх правове регулювання, державно-правові гарантії та механізми захисту прав людини у сфері охорони здоров'я, дефекти надання медичної допомоги та їх правову кваліфікацію, види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я, положення міжнародних та державних нормативних документів у медичній галузі.

Студенти низького рівня слабо або не обізнані з окремими специфічними питань медичного права (охорони праці медичних працівників, клінічних випробувань, «нетрадиційної» медицини, втручань в охороні здоров'я, паліативної та хоспісної допомоги, охорони материнства та дитинства, охорони психічного здоров'я; організації медичної експертизи, медичного страхування, морально-правових аспектів забезпечення права людини на життя та смерть).

На низькому рівні слабо розвинені уміння із загального та професійного медичного права. Такі студенти не можуть забезпечувати права людини, тлумачити основні правові поняття, аналізувати правові проблеми, застосовувати норми медичного права на практиці, не вміють обґрунтовувати вибір правових норм, не вміють усно та письмово, логічно правильно обґрунтовувати правові явища і процеси. У студентів низького рівня виникають значні труднощі у процесі роботи з текстами основних нормативних актів. Для цього рівня характерна слабка розвиненість умінь із професійного медичного права дисциплін «Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки», «Соціальна медицина, громадське здоров'я», «Судова медицина. Медичне право України», «Охорона праці в галузі», «Деонтологія в медицині». Такі студенти не можуть розв'язувати типові завдання за шаблоном.

Уміння аналізувати результати своєї правової діяльності у студентів низького рівня розвинуто на елементарному рівні; не усвідомлено майбутніми медичними фахівцями власний рівень правової підготовки; немає розуміння потреби й активності особистості у процесі професійної самоосвіти, самовдосконалення з медичного права.

Висновки. Отже, виокремлені компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний та

регулятивно-рефлексивний) дали змогу виокремити критерії та показники рівнів сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини. Показники згруповані відповідно до рівнів – низького, середнього та високого, що дасть змогу здійснити діагностику сформованості правової культури у студентів вищих медичних закладів освіти. Для забезпечення ефективності сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини як сукупності взаємоузгоджених компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного та регулятивно-рефлексивного) необхідно виокремити педагогічні умови формування правової культури фахівців медичної галузі. Одним із завдань професійної підготовки майбутніх медичних фахівців є створення такої педагогічної системи, що допоможе сформувати у студентів правову культуру як одного із складників професійної компетентності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. Москва : Просвещение, 1982. 187 с.
2. Беспалько В.П. Элементы теории управления процессом обучения. Ч. 2. Измерение качества процесса обучения. Москва : Из-во «Знание», 1971. 72 с.
3. Исаев И.Ф. Развитие профессионально-педагогической культуры преподавателя в условиях модернизации педагогического образования. *Педагогика та психологія* : збірник наук. праць. Харків, 2006. Вип. 29. С. 63–72.
4. Матвеева О. Підходи до визначення критеріїв ефективності системи педагогічної діагностики у вищій музично-педагогічній освіті. *Гірська школа Українських Карпат*. 2015. № 12-13. С. 266–269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2015_12-13_85 (дата звернення: 19.08.2018)
5. Михайлычев Е.А., Карпова Г.Ф., Леонова Е.Е. Педагогическая диагностика: история, теория, современность. Ростов-на-Дону : Изд-во Рост. пед. ун-та, 2002. 256 с.
6. Одарій В.В. Підготовка майбутніх педагогів до правового забезпечення професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. Одеса, 2005. 22 с.
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник. Харків : Еспада, 2006. 776 с.
8. Ягунов В.В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.